

İbn Reşîk'in *el-ʿUmde*'si, İbn Sinân el-Hafâcî'nin *Sırrü'l-feşâha*'sı, Üsâme b. Münkız'ın *el-Bedîʿ fi nakdi's-şîʿr*i, Ziyâeddin İbnü'l-Esir'in *el-Mesellûs-sâʿir*i ile *el-Câmiʿu'l-kebîr*i ve İbn Ebû'l-İsba' el-Mısrî'nin *Bedîʿu'l-Kurʾân*'ıdır. Yahyâ b. Hamza el-Alevî bu iki mektebin görüşlerini birleştirmek suretiyle *eṭ-Ṭırâzü'l-mütezzammin* adlı bir eser yazmışsa da kendisinden sonra pek takipçi bulamamıştır. Aynı şartlar içinde doğup gelişen bu mektepleri kesin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir. Şu var ki İslâm dünyasında belâgat denince akla ilk gelen, kelâm ve felsefe mektebi ve bu mektebe mensup müelliflerin eserleri olmuştur.

Dördüncü Dönem. XIII. (XIX.) yüzyıl sonlarından günümüze kadar devam edegelen, İslâm dünyasının Avrupa ile temasa geçmesinden sonra birtakım yenilik arayışlarının başladığı bir dönemdir. Dolayısıyla bu dönemde yetişen belâgatçıları, diğer birçok ilim dalında olduğu gibi, klasik tarz belâgat çalışmalarını devam ettirenlerle ona modern bir veçhe vermek isteyenler olmak üzere iki grupta ele almak mümkündür. XX. yüzyıl belâgatçılarının özelliği, daha önceki dönemlerde yazılıp bu dönemin başlarında neşredilen metin, şerh ve hâşiyelerden faydalanarak konuyu kendi düşüncelerine göre ifade etme yoluna başvurmalarıdır. Bu dönemde ufak tefek ilâvelerle klasik tarzı devam ettiren belâgatçılar ve eserleri şunlardır: Hüseyin b. Ahmed el-Mersafî (ö. 1307/1889), *el-Vesiletü'l-edebîyye ile'l-ʿulûmî'l-ʿArabîyye*; Ahmed el-Hâşimî (ö. 1362/1943), *Cevâhirü'l-belâğa fi'l-meʿânî ve'l-be-yân ve'l-bedîʿ*; Ahmed Mustafa el-Merâgî (ö. 1952), *ʿUlûmü'l-belâğa*.

Belâğata modern bir veçhe vermek isteyenler genellikle Batı edebiyatını okumuş, incelemiş ve bu edebiyattaki gelişmelerin etkisinde kalmış kimselerdir. Bunlar belâğatın edebî tenkitle iç içe olması ve Batı'daki gibi estetik çalışmalardan faydalanılması gerektiğini savunmuşlardır. En önemli temsilcileri Tâhâ Hüseyin, Abbas Mahmûd el-Akkâd ile İbrâhîm el-Mâzinî'dir. Bunların çoğu belâğatla doğrudan ilgili eserler kaleme almamakla beraber yazı ve kitaplarında belâgat konularına sık sık yer vermiş kimselerdir. Modern anlamda belâgat çalışmaları ortaya koyan belâgatçılar ve eserleri ise şunlardır: Emîn el-Hülî, *Fennü'l-ḳavîl*, *el-Belâğa* ve *ilmü'n-nefs*; Ahmed Hasan ez-Zeyyât, *Difâʿ ani'l-*

belâğa; Ali el-Cârim-Mustafa Emîn, *el-Belâğatü'l-vâziha*.

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Zeyd el-Kureşî, *Cemhere* (nşr. M. Ali el-Hâşimî), Dimaşk 1406/1986, I-II; Sibeveyhi, *el-Kitâb* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1977-83, I-IV; Ma'mer b. Müsennâ, *Mecâzü'l-Kurʾân* (nşr. Fuad Sezgin), Kahire 1374/1955; Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, I-IV; İbn Kuteybe, *Te'vîlû müşkilî'l-Kurʾân* (nşr. Seyyid Ahmed Sakr), Kahire 1393/1973; a.mlf., *eş-Şîʿr ve's-şuʿarâ*, I-II; Müberred, *el-Kâmil* (nşr. M. Ahmed ed-Dâ-lî), Beyrut 1406/1986, I-IV; Sa'leb, *Ḳavâ'idü's-şîʿr* (nşr. M. Abdülmün'im Hafâcî), Kahire 1367/1948; İbnü'l-Mu'tez, *el-Bedîʿ* (nşr. M. Abdülmün'im Hafâcî), Beyrut 1401/1980; a.mlf., *Ṭabakâtü's-şuʿarâ* (nşr. Abdüsettar Ahmed Ferâc), Kahire 1981; İbn Tabâtabâ el-Alevî, *İyâ-rû's-şîʿr* (nşr. Abbas Abdüsettar), Beyrut 1402/1982; Kudâme b. Ca'fer, *Nakdû's-şîʿr* (nşr. M. Abdülmün'im Hafâcî), Kahire 1400/1980; a.mlf., *Nakdû'n-neşr* (nşr. Abdülhamîd el-Ab-bâdî), Beyrut 1402/1982, Tâhâ Hüseyin'in mukaddimesi, s. 31; Hasan b. Bişr el-Âmidî, *el-Muvâzene* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1363/1944; *Şelâşu resâ'il fi l-câzi'l-Kurʾân* (nşr. Muhammed Halefullah — M. Zağ-lûl Sellâm), Kahire 1955; Rummânî, *en-Nüket*, Kahire 1955, s. 69; Askerî, *Kitâbü's-Şinâ'ateyn* (nşr. Muhammed Ebû'l-Fazl — Ali Muhammed el-Bicavî), Kahire 1371/1952; Bâkılânî, *İcâ-zü'l-Kurʾân*; İbn Reşîk el-Kayrevânî, *el-ʿUmde* (nşr. Muhammed Karkazan), Beyrut 1408/1988, I-II; Abdülkâhir el-Cürçânî, *Esrârü'l-belâğa* (nşr. H. Ritter), İstanbul 1954; a.mlf., *Delâ'ilü'l-i-câz* (nşr. Mahmûd Muhammed Şâkir), Kahire 1404/1984; Muhammed b. Haydar el-Bağdâdî, *Ḳā-nunü'l-belâğa* (nşr. Muhsin Gayyâz Uceyl), Beyrut 1409/1989; Fahreddin er-Râzî, *Nihâyetü'l-i-câz fi dirâyetil-i-câz* (nşr. Bekrî Şeyh Emîn), Beyrut 1985; İbnü'l-Esir, *el-Mesellûs-sâʿir* (nşr. Ahmed el-Hülî — Bedevî Tabâne), Riyad 1403/1983; Ebû Ya'kûb es-Sekkâkî, *Miftâhu'l-ʿulûm* (nşr. Nâim Zerzûr), Beyrut 1403/1983; Zimil-kânî, *et-Tibyân fi ʿilmî'l-beyân* (nşr. Ahmed Matlûb — Hadice el-Hadîsî), Bağdad 1384/1964; Hatîb el-Kazvîni, *et-Telḥîṣ fi ʿulûmî'l-belâğa* (nşr. Abdurrahman Berkûkî), Kahire 1932; a.mlf., *el-İzâh* (nşr. M. Abdülmün'im Hafâcî), Kahire 1400/1980, I-II; Yahyâ b. Hamza el-Alevî, *eṭ-Ṭırâzü'l-mütezzammin li-esrâril-belâğa*, Beyrut 1400/1980, I-III; İbn Haldûn, *Mukaddime*, III, 1273-1277; *Keşfü'z-zunûn*, I, 232-234, 259-260; II, 1727; Hafâcî, *Sırrü'l-feşâha*, Beyrut 1402/1982; Abdurrahman Fehmî, *Medresetü'l-Arab*, İstanbul 1304, s. 120-129; Ahmed Mustafa el-Merâgî, *ʿUlûmü'l-belâğa*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Kalem), s. 7-14; Râduyânî, *Tercümânü'l-belâğa* (nşr. Ahmed Ateş), İstanbul 1949, nâşirin mukaddimesi, s. 5-11; Abbas Azzâvî, *Târîhu'l-edebî'l-Arabî fi'l-İrâk*, Bağdad 1382/1962, I, 198-235; II, 151-164; Şevkî Dayf, *el-Belâğa: teṭavvür ve târîḥ*, Kahire 1965; Ahmed Emîn, *Zuhrü'l-İslâm*, Beyrut 1388/1969, III, 124-125; Abdülazîz Atîk, *Fi Târîḥil-belâğatil-ʿArabîyye*, Beyrut, ts. (Dârü'n-Nahdatil-ʿArabîyye); Ömer Rıza Kehhâle, *el-Luğatü'l-ʿArabîyye ve ʿulûmühâ*, Dimaşk 1391/1971, s. 155-182; Bedevî Tabâne, *el-Beyânü'l-Arabî*, Kahire 1396/1972; Mecîd Abdülhamîd Nâcî, *el-Eşeru iğrîkî fi'l-belâğatil-ʿArabîyye mine'l-Câhiz ilâ İbnü'l-Mu'tez*, Necce 1396/1976; Abdürrezzâk Ebû

Zeyd Zâyed, *ʿİlmü'l-bedîʿ*, Kahire 1977; M. Ali Sultânî, *Maʿalil-Belâğatil-ʿArabîyye*, Dimaşk 1979; Hammâdî Sammûd, *et-Tefkîrü'l-belâğî inde'l-ʿArab*, Tunus 1981; Mâzin el-Mübârek, *el-Muʿcezz fi târîḥil-belâğa*, Dimaşk 1401/1981; Abdülkâdir Hüseyin, *el-Muḥtaşar fi târîḥil-belâğa*, Beyrut 1402/1982; Mahmut Kaya, *İslâm Kaynakları Işığında Aristoteles ve Felsefesi*, İstanbul 1983, s. 113-127; Ahmed Matlûb, *Muʿcemü'l-mustalahât il-belâğîyye ve teṭavvürühâ*, Bağdad 1403/1983, I-III; İhsan Abbas, *Târîhu'n-naḳd il-edebî inde'l-ʿArab*, Beyrut 1404/1984; Tâhâ Ahmed İbrâhîm, *Târîhu'n-naḳd il-edebî inde'l-ʿArab*, Beyrut 1405/1985; Muhammed Câbir Feyyâz, "Mefhûmü'l-belâğa lûğaten ve işlâhen", *MMİr.*, XXXV (1974), s. 257-312; Abduh Abdülazîz Kalkîle, "en-Nakd il-edebî ve'l-belâğa eyyühûme'l-ʿaşl ve eyyühûme'l-ferʿ", *Faysal*, XXXVI, Riyad 1980, s. 28-34; Nasrullah Hacımüftüoğlu, "Belâgat Ekolleri ve Anadolu Belâgat Çalışmaları", *EAÜİFD*, VIII (1988), s. 115-127; a.mlf., "Belâgat İliminin Gelişmesinde Kelamcılar ve İslâm Filozoflarının Rolü", a.e., IX (1990), s. 215-237; A. Schaade, "Belâgat", *İA*, II, 464; a.mlf. — G. E. von Grunebaum, "Balâğha", *Elʿ* (İng.), I, 981-983; Muhammed Halefullah-[İdâre], "Belâğat", *UDMI*, IV, 735-744; Emîn el-Hülî, "el-Belâğa", *DMI*, IV, 65-72; J. T. P. de Bruijn, "Balâğat", *Elr.*, III, 571-572; *ABr.*, III, 537; Nihad M. Çetin, "Arap", *DİA*, III, 295-296.

HULÛSİ KILIÇ

□ FARS EDEBİYATI. Arapça'nın belâgat ilmi için gerekli şartları taşımasına karşılık Hint-Avrupa dillerinden olan Farsça bu konuda yeterli alt yapıya sahip değildir. Bu bakımdan İran şairleri özellikle yeni edebiyatın doğduğu sıralarda Arap edebiyatındaki belâgat kaidelerini taklit etmekle yetindiler. İran edebiyatına geçen birçok Arapça kelime de bu taklidi kolaylaştırdı. Bu dönemde hemen hemen bütünüyle Arap edebiyatının etkisi altında bulunan şairler Arap edebî sanatlarından büyük ölçüde faydalandılar. İlk dönem şairlerinden Rûdekî (ö. 329/940-41), Şehîd-i Belhî (ö. 325/937) ve Dakîkî (ö. 366/976 [?]) gibi şairler bir yandan şiirlerinde bu sanatlara yer verirken bir yandan da edebî sanatlarla ilgili eserler yazılmasını istediler.

Sâmânîler'in son, Gazneliler'in ilk dönemlerinde İranlı şairler belâgat ilminin bir dalı olan bedîʿ ilmine karşı özel bir ilgi duymuşlardır. Nitekim Unsuri (ö. 431/1039-40) bir beytinde bahar güzellerini bedîʿ sanatının kullanıldığı şiirlere benzetmektedir. Ayrıca Gazneli Sultan Mahmud dönemi (998-1030) şairlerinden Ebû Saîd Ahmed b. Mahmûd-ı Menşûrî-yi Semerkandî ve Katrân-ı Tebrîzî (ö. 482/1089) şiirlerinde geniş ölçüde bedîʿ sanatlarını kullanmışlardır. Ancak bu yıllarda henüz edebî sanatlarla ilgili Farsça eser

yazılmamıştı. Belâgat türünde bilinen ilk Farsça eser, Muhammed b. Ömer er-Râdüyânî'nin uzun zaman Ferruhî-yi Sîstânî'ye ait gösterilen *Tercümânü'l-belâğa* adlı eseridir. Hicrî V. (XI.) yüzyılın ikinci yarısında yaşayan Muhammed b. Ömer er-Râdüyânî, Ebû Yûsuf ve Ebû'l-Alâ-yi Şûsterî adlı iki kişinin aruzla ilgili Farsça eserleri dışında bu konuda Farsça hiçbir eser yazılmadığını söyler. Râdüyânî *Tercümânü'l-belâğa*'yı yazarken V. (XI.) yüzyıl âlim ve şairlerinden Ebû'l-Hasan Nasr b. Hasan el-Merginânî'nin *Kitâbü'l-Mehâsin fi'n-naẓm ve'n-neşr* adlı eserinin etkisi altında kalmıştır. *Tercümânü'l-belâğa*'dan sonra yazılan ilk eser, Reşidüddin Vatvât'in (ö. 573/1177) *Hadâ'îku's-sihr fi deķâ'îki's-şî'r* (nşr. Abbas İkbâl), Tahran 1342, nâşirin önsözü, s. s-nh; Safâ, *Edebiyyât*, II, 917; IV, 116-122; Rypka, *HIL*, s. 176, 432; A. Schaade, "Belâgat", *İA*, II, 464; a.mlf. — G. E. von Grunbaum, "Balâgha", *ELP* (İng.), I, 981-983; M. Cavid Baysun, "Muammâ", *İA*, VIII, 435-438; J. T. P. de Bruijn, "Balâgat", *ELr*, III, 571-572.

□ TÜRK EDEBİYATI. Güzel yazma yollarının bilinmesi, fikir ve duygunun "yerinde, yeterince ve zamanında" ifade edilmesi tabii bir şekilde her zaman var olagelmıştır. Fakat bunun bir fen veya ilim olarak sistemleştirilmesi eski Yunan'da milâttan önceki asırlarda, Araplar'da ise İslâmiyet'ten önceki devirlerde başlamıştır. Sözlü ve yazılı edebiyatı bugüne intikal eden İslâm öncesi Türk dünyasında bu yönde bir çalışmanın varlığından söz etmek mümkün değildir. Ancak müslüman Türkler İslâm medeniyetinin teşekkülünde oynadıkları rolü Arap dili ve edebiyatı ile belâgatı alanında da gerçekleştirmişlerdir. Nitekim Zemaşşerî, Teftâzânî gibi Arap belâgatı sahasında eser vermiş büyük yazarlar Türk'tür. Müslüman Türkler Arapça'yı bir ilim dili kabul ettiklerinden belâgatı da Arapça olarak yazıya geçirmişlerdir. Bu sebeple Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluları devrinde bu konuda Türkçe yazılmış bir kitaptan söz etmek mümkün olmamaktadır.

Belâgatla ilgili bu eserler dışında özellikle XIV ve XV. yüzyıllarda yine belâgatla ilgili muamma sanatına dair birçok eser ve risâlenin yazıldığı görülmektedir. 1. Bedîi-yi Tebrîzî, *el-İhyâ' fî hal-lî'l-mu'ammâ*. 2. Şerefeddin Ali Yezdî (ö. 858/1454), *Hûlel-i Muṭarraz der Fenn-i Mu'ammâ ve Luğaz*. 3. Abdurrahman-ı Câmî'nin Bâbü'r adına 856'da (1452) yazdığı *Hilyetü'l-ḥulel*'inin yanı sıra yine bu konuyla ilgili üç *Risâle-i Mu'ammâ*'sı daha vardır. 4. Mîr Hüseyin-i Muammâyî'nin 904'te (1498) yazdığı *Destûr-i Mu'ammâ* (birkaç defa Farsça ve Türkçe olarak neşredilmiştir). 5. Seyyid Şerîf-i Muammâyî'nin 906'da (1500) ka-

leme aldığı *Efkârü's-şerîf*. 6. Seyfî-i Buhârî, *Risâle der Mu'ammâ*.

BİBLİYOGRAFYA :

Râdüyânî, *Tercümânü'l-belâğa* (nşr. Ahmed Ateş), İstanbul 1949, nâşirin önsözü, s. 5-11; Reşidüddin Vatvât, *Hadâ'îku's-sihr fi deķâ'îki's-şî'r* (nşr. Abbas İkbâl), Tahran 1342, nâşirin önsözü, s. s-nh; Safâ, *Edebiyyât*, II, 917; IV, 116-122; Rypka, *HIL*, s. 176, 432; A. Schaade, "Belâgat", *İA*, II, 464; a.mlf. — G. E. von Grunbaum, "Balâgha", *ELP* (İng.), I, 981-983; M. Cavid Baysun, "Muammâ", *İA*, VIII, 435-438; J. T. P. de Bruijn, "Balâgat", *ELr*, III, 571-572.

TAHSİN YAZICI

lemez. Aynı şekilde fakat bütünüyle teşbihi konu alan bir diğer kitap da Muîdî'nin *Miftâhu'l-teşbih*'idir. Eser, benzetilen unsurlarla benzetme yönü gibi konuların bilinmesi yazıda güzelliğin aranışı olarak değerlendirildiğinden belâgatın konusu içine girer. Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'nin *Istîlâhâtü's-şî'riyye*'si ise adından da anlaşılacağı gibi şiirle ilgili bazı terimlerle edebî sanatları ihtiva eder. Bu dört eser daha çok şiir etrafındaki belâgat terimlerini içine almaktadır. Bu çerçeveyi ilk aşan İsmâil Hakkı Ankaravî olmuştur. Ancak ondan daha önce Altıparmak Mehmed Efendi'nin, Hatîb el-Kazvî'nin *Telhîşü'l-Miftâh*'ına yapılmış şerhlerden birinin tercümesi olan eserinin söz konusu edilmesi gerekir. Sa'deddin et-Teftâzânî'ye ait *el-Muṭavvel*'in muhtemelen geliştirilmiş ve genişletilmiş tercümesi olan ve *Tercüme-i Telhîs* ismiyle de anılan bu eser *Kâşifü'l-ulûm ve fâtihu'l-fünûn* adını taşımaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki yazmasında (Fâtih, nr. 4534) görüldüğü üzere önce metnin Arapça aslı verilerek ardından aynı kısmın tercümesi yapılmıştır. Bir Mevlevî şeyhi olan Ankaravî *Miftâhu'l-belâğa ve misbâhu'l-fesâha*'sını, yer yer Hatîb el-Kazvî'nin *Telhîşü'l-Miftâh*'ını tercüme ederek ve Hâce Cihan'ın *Menâzır-ı İnşâ'* adlı eserinden faydalanarak hazırlamış ve belâgat öğrenmenin Kur'an-ı Kerim'i, Hz. Peygamber'in sözlerini ve ayrıca Mevlânâ'nın *Meşnevî*'sini anlamaya yardımcı olacağını belirtmiştir. Bu husus belâgata dinî bir anlam vermenin ötesinde müellifin anlayışını da sergiler. Esasen belâgatın sistemleşmesinde Kur'an-ı Kerim'i ve hadisleri anlama ihtiyacının payı büyüktür. Öte yandan bugünkü bilgilerimize göre ilk defa Ankaravî tercüme yoluyla da olsa bu türden bir eserde belâgatı tarif eder. *Miftâhu'l-belâğa ve misbâhu'l-fesâha*'da ayrıca beyân ve bedî' de başlığı ve kadrosu ile beraber söz konusu edilmiş, inşâ, hutbe ve mekâtible ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca Taşköprizâde Ahmed Efendi de *Mevzûâtü'l-ulûm*'unda bu sayılan eserlerden önce meânî, beyân ve bedî' ile ilgili fasıllar açmış bulunuyordu.

Ancak bu tercümelere rağmen Türkler asırlarca belâgat konusundaki kitapları Arapça asıllarından okumuşlardır. Nitekim medreselerde belâgat için ders kitabı olarak Sekkâkî'nin *Miftâhu'l-ulûm*'u, Hatîb el-Kazvî'nin *Telhîşü'l-Miftâh*'ı, Sa'deddin et-Teftâzânî'nin *el-*

lemez. Aynı şekilde fakat bütünüyle teşbihi konu alan bir diğer kitap da Muîdî'nin *Miftâhu'l-teşbih*'idir. Eser, benzetilen unsurlarla benzetme yönü gibi konuların bilinmesi yazıda güzelliğin aranışı olarak değerlendirildiğinden belâgatın konusu içine girer. Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi'nin *Istîlâhâtü's-şî'riyye*'si ise adından da anlaşılacağı gibi şiirle ilgili bazı terimlerle edebî sanatları ihtiva eder. Bu dört eser daha çok şiir etrafındaki belâgat terimlerini içine almaktadır. Bu çerçeveyi ilk aşan İsmâil Hakkı Ankaravî olmuştur. Ancak ondan daha önce Altıparmak Mehmed Efendi'nin, Hatîb el-Kazvî'nin *Telhîşü'l-Miftâh*'ına yapılmış şerhlerden birinin tercümesi olan eserinin söz konusu edilmesi gerekir. Sa'deddin et-Teftâzânî'ye ait *el-Muṭavvel*'in muhtemelen geliştirilmiş ve genişletilmiş tercümesi olan ve *Tercüme-i Telhîs* ismiyle de anılan bu eser *Kâşifü'l-ulûm ve fâtihu'l-fünûn* adını taşımaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki yazmasında (Fâtih, nr. 4534) görüldüğü üzere önce metnin Arapça aslı verilerek ardından aynı kısmın tercümesi yapılmıştır. Bir Mevlevî şeyhi olan Ankaravî *Miftâhu'l-belâğa ve misbâhu'l-fesâha*'sını, yer yer Hatîb el-Kazvî'nin *Telhîşü'l-Miftâh*'ını tercüme ederek ve Hâce Cihan'ın *Menâzır-ı İnşâ'* adlı eserinden faydalanarak hazırlamış ve belâgat öğrenmenin Kur'an-ı Kerim'i, Hz. Peygamber'in sözlerini ve ayrıca Mevlânâ'nın *Meşnevî*'sini anlamaya yardımcı olacağını belirtmiştir. Bu husus belâgata dinî bir anlam vermenin ötesinde müellifin anlayışını da sergiler. Esasen belâgatın sistemleşmesinde Kur'an-ı Kerim'i ve hadisleri anlama ihtiyacının payı büyüktür. Öte yandan bugünkü bilgilerimize göre ilk defa Ankaravî tercüme yoluyla da olsa bu türden bir eserde belâgatı tarif eder. *Miftâhu'l-belâğa ve misbâhu'l-fesâha*'da ayrıca beyân ve bedî' de başlığı ve kadrosu ile beraber söz konusu edilmiş, inşâ, hutbe ve mekâtible ilgili bilgiler verilmiştir. Ayrıca Taşköprizâde Ahmed Efendi de *Mevzûâtü'l-ulûm*'unda bu sayılan eserlerden önce meânî, beyân ve bedî' ile ilgili fasıllar açmış bulunuyordu.

Ancak bu tercümelere rağmen Türkler asırlarca belâgat konusundaki kitapları Arapça asıllarından okumuşlardır. Nitekim medreselerde belâgat için ders kitabı olarak Sekkâkî'nin *Miftâhu'l-ulûm*'u, Hatîb el-Kazvî'nin *Telhîşü'l-Miftâh*'ı, Sa'deddin et-Teftâzânî'nin *el-*